

Sobre el mot «bodega»

Lluís Marquet

El mot *bodega* figura en el diccionari Fabra i en tots els diccionaris catalans amb el significat següent: «Espai interior d'una nau des de la coberta inferior a la quilla, on s'acondueixen les mercaderies». El DCVB també el recull i en dona més significats.

Fàcilment podem constatar que és un mot coincident amb el castellà; a més, és exclusiu d'aquesta llengua i inexistent en totes les altres, les quals tenen solucions pròpies ben diferents: fr. *cale*, it. *stiva*, angl. *hold*. Però en castellà el mot *bodega* té més usos i això fa que hi hagi qui, anant més enllà de l'accepció indicada, l'usi en català per a les altres accepcions del castellà. Creiem que això no és acceptable.

Vegem ara quin és l'origen de *bodega* en català. Coromines diu que és un mot pres del castellà, el qual prové del grec per conducte del llatí *apotheca* 'rebot, celler'. En parla dins els articles *bodega* i *botiga*. En *botiga* diu: «Els mots castellans *botica* i *bodega* són la forma que ha pres el mateix hel·lenisme en la llengua germana: la primera més tardana i cultista que la nostra, mentre que *bodega* hi arribà a través del ll. APOTHECA, per evolució popular, hereditària; [...] allí l'aplicació principal fou la de 'celler', amb les seves ramificacions cap a 'rebot' i 'espai en el fons de la nau per a les mercaderies': la primera i l'última, sobretot, obtingueren alguna extensió cap al català, aquella amb caràcter poc genuí ja apareix en algun document del segle XV, aquesta s'hi ha consolidat després de l'Edat Mitjana (en lloc de l'antic i castís *pallol*)». En *bodega* el defensa com a terme nàutic i diu: «Sobretot com a terme nàutic no hi hauria raons per condemnar l'ús del mot. En terra ferma es farà bé de no usar-lo, però és un fet històric que s'ha usat bastant, sobretot en certes regions i amb accepcions secundàries [...]».

Així, mentre que en castellà hi ha *bodega* i *botica* com a formes proce-

dents de *apotheca*, en català aquest darrer mot només ha donat *botiga*. D'altra banda, de *apotecarius* n'hem fet *apotecari*, per via culta.

És evident, doncs, que *bodega* és un mot manllevat al castellà i que no és genuí en la nostra llengua. L'única justificació, doncs, que hi ha per a haver-lo acceptat, en l'accepció nàutica, és la manca d'un terme genuí apropiat.

Basant-nos en el *Diccionario de uso del español* de María Moliner vegem, en el quadre de sota, els significats que *bodega* té en castellà (esquerra), i vegem els equivalents catalans (dreta) que el *Diccionari castellà-català* de l'Enciclopèdia Catalana en dona per a cada accepció.

CASTELLÀ «bodega»	CATALÀ
1) Soterrani que fa de magatzem	1) celler, rebot
2) Soterrani d'una casa destinat a guardar-hi el vi	2) celler
3) Establiment on es fabrica vi	3) —
4) Establiment on es ven vi	4) vinateria, taverna
5) Collita de vi	5) collita
6) Granero	6) graner
7) Despensa	7) rebot
8) Espai en una embarcació sota la coberta inferior.	8) bodega

Si consideren els usos més corrents que té aquest mot en castellà, veiem que equival al cat. *celler* (i fins i tot en certs casos a *rebot*) i a *taverna*, mots per als quals no té cap mena de justificació l'ús de *bodega*, a la castellana. Ens ho recorda M. Franquesa en el seu *Diccionari de sinònims*: «En el sentit de botiga de vins, *bodega* és un castellanisme, pròp. un americanisme. ④ *Taverna*. També ho és en el sentit de celler o soterrani. ④ *Celler*».

Admeten ara, sense qüestionar-ho, que *bodega*, tot i ser un mot foraster, sigui l'apropiat per al significat nàutic abans comentat. Es tracta d'un manlleu fet a una altra llengua, el castellà, fenomen tanmateix prou conegut i usual. Però, un cop l'hem

admès en la nostra llengua, no és lícit d'eixamplar-ne l'ús seguint el model de la llengua d'origen i arraconant els mots genuïns amb què havia designat sempre el català els significats que corresponen a les altres accepcions del mot en castellà.

Aquest és un fenomen molt estès en català (i característic de tota llengua subordinada) que no ha estat prou estudiat d'una manera general i que caldria analitzar a fons per les repercussions que té. El podem anomenar «eixamplament semàntic d'un manlleu». En un pròxim article en parlarem amb més detall.

En català concretament hem observat diversos exemples anàlegs que

caldria estudiar amb deteniment. En un altre lloc vam analitzar el mot *bastidor*¹, un altre manlleu que presenta aquest mateix fenomen d'eixamplament semàntic.

Cal rebutjar, doncs, en català l'ús de *bodega* en lloc de *celler*, *rebot*, *taverna*, etc. És a dir, que, posat que no trobem un terme més adequat per a l'accepció nàutica, és en l'únic cas en què l'hem d'emprar. ♦

1. «Bastiment i bastidor», *Serra d'Or*, gener de 1994, p. 36.